

„1989 után az Irodalmi Kör hirtelen ismét aktuálissá válik mint nacionalizmus- és kommunizmus-ellenes jelenség. Egy korlátozott befogadóképességű szellemi rendszer főleg két »szereplővel« rokonszenvezik: Ion Negoitescuval és I. D. Sîrbuval. Csak hogy újraértékelésük differenciált: míg Negoitescut, helyesen, a Kör eredeti kontextusába helyezik (...), addig I. D. Sîrbu posztumusz művének köszönhetően bámulatosan felértékelődik; ő, aki kezdetben a kör másodrangú tagja volt, akaratlanul is felrúgta a hierarchiát. (...) »A fióknak írt« szövegei révén válik jelentőssé, amelyek tulajdonképpen egy magányos szellemi kaland eredményei, hiszen szerzőjük számára a szebeni környezet furcsa keverék: nosztalgia és frusztráció, szellemes kultusz és kiábrándulás vegyülete. Naplójában és leveleiben azonban a kutató a körhöz mint olyanhoz való tiszta és érdek nélküli csatlakozást lát és egyben annak tudatát, hogy egy személyiségformáló intellektuális környezethez tartozott. Ironikusan vállalta a román ethosz fatalizmusát, és élete végéig csodálattal adózott a másíknak. A mesterekkel való viszonyban ő testesítette meg a kör tagjainak jovialis alávetettségét és ironikus ártatlanságát. Többé-kevésbé szívélyes képekben I. D. Sârbu a körösök között mindig meghordozta a mesterek »kísértetét«. Végül is azzal próbálkozott, hogy folyamatossá tegye egy nemzedék dicső kamaszkorát egy olyan világban, amelyben a fenséges karikatúrája uralkodik, amelyben depresszív humora még egykori barátai számára is bosszantóvá vált.”

A fenti passzus Petru Poantă kitűnő monográfiájából származik,¹ amelynek I. D. Sârbu, ahogy a fenti megmondolás alapján illik is, mellékszereplője csupán. Hiszen a csoportosulás ászai: a treff Radu Stanca, a kör Ion Negoitescu, a pikk Ștefan Augustin Doinaș, a káró Cornel Regman; Sârbusnak csak a pikk bubi jut. A játékos katalógus 1946-ban készült, s humorosan bár, de kétségtelenül egy elfogadott értékrendet tükrözött.² Hogy ez az értékrend megváltozott – nos, ez az egyik oka annak, hogy a Ne feledjem... című írást az alábbiakban közzétesszük. Meg kell jegyeznünk még, hogy a kör tagjai Lucian Blagára, az 1895 és 1961 között élt jelentős költőre, drámaíróra és filozófusra néztek fel mesterükként, még ha a dolgok természete szerint később bele is martak – mint a Ne feledjem...-ből is kiderül, Sîrbu élete végéig szellemi zsinórmértéknek tekintette.

De vissza a kezdetekhez. A Szebeni Irodalmi Kör a bécsi döntésnek „köszönhetően” született. A kolozsvári egyetemet Szebenbe költöztették, s ekkor alakult ki az a szellemi társaság, amelybe a későbbi jó nevű költő, Ștefan Augustin Doinaș (Mistretul cu colți de argint című balladája középiskolai románóráim egyik legnagyobb élménye volt)³, a szintén költő és drámaíró Radu Stanca, Nicolae Balotă, valamint a nagyon izgalmas, többek között Eminescu újraolvasását kezdeményező irodalomtörténész, Ion Negoitescu mellett Sîrbu is tartozott.⁴

Ion Desideriu Sîrbu, akit barátai csak „Gary”-nak neveztek, 1919-ben született a Hunyad megyei Petrilán, és 1989-ben halt meg, három hónappal a forradalom előtt. Nem érthette meg a felszabadulást, de élete amúgy is valóságos sorozata a balszerencsének: rövid egyetemi karrier után 1958-ban letartóztatták, hét évet töltött Jilován, pályája derékba tört, írásaira nemigen figyeltek.⁵

Posztumusz dicsősége azonban annál fényesebb: 1991-ben jelent meg naplója, a Jurnalul unui jurnalist fără jurnal 6, s a szerző azóta az ún. „literatură de sertar” (fiókirodalom) egyik elismert alkotója; legutóbb a jelentős fiatal román irodalomtörténész, Daniel Cristea-Enache írt róla monográfiát.⁷

A Ne feledjem... román szövege I. D. Sîrbu Scrisori către bunul Dumnezeu (Levelek a Jóistenhez) című, Ion Vartic gondozta kötetében jelent meg (Cluj, Biblioteca Apostrof, 1998, 227–239.). Az esszé címzettje Nicolae Carandino újságíró, mű- és színikritikus, fordító és emlékiratíró, akit 1942-ben a Tîrgu-Jiu-i lágerbe internáltak, 1947-ben pedig letartóztattak, és hat év nehéz börtönre ítélték. A jegyzetek tőlem származnak.

JEGYZETEK

1 Petru Poantă: Cercul Literar de la Sibiu. Introducere în fenomenul original. [A Szebeni Irodalmi Kör. Bevezetés az eredendő jelenségbe.] Ideea Europeană, Buc., 2006, 78–79.

2 A táblázatot ld: Poantă i. m. 28.

3 Magyar fordítása Markó Béla, ill. Boér Hunor tollából is megjelent, a Látó 1991/3, illetve a Pompeji 1995/3-as számában, de Veress Zoltán áttünetésében is olvasható, lásd <http://mek.niif.hu/02200/02203/html/doinas.htm>. Magyar nyelvű kötet Szilágyi Domokos fordításában 1975-ben jelent meg: Ștefan Augustin Doinaș: Az én birodalmam. Buk., Kriterion.

4 Radu Stanca magyar kötete: Hajnali vágta. Uo., 1981. Magyarai Lajos ford. Nicolae Balotă könyvei Vallasek Júlia tolmácsolásában: A láthatatlan képe. Kvár, Koinónia, 2000, illetve Romániai magyar írók. Mvhely, Mentor, 2007.

5 Érdekes, hogy Marin Preda szerzőnk alakját és sorsát dolgozta fel Cel mai iubit dintre pămînteni (Akit a legjobban szerettek a földiek közül) című, 1980-ban kiadott regényében.

6 Lefordíthatatlan szójáték: szó szerint „egy újság nélküli újságíró újságja”, de a románban a „jurnal” naplót is jelent. A könyv a craiovai Scrisul Românesc kiadónál látott napvilágot 1991-ben, azóta többször is újra kiadták.

7 Un om din Est (Egy keleti ember). Buc., Editura Curtea Veche, 2006.

Kategoria: Dokumentum
Denumire autor: Demény Péter

Látó Szépirodalmi Folyóirat